

ÉPÍTÉSZETI SZEMLE

SZERKESZTI: BOBULA JÁNOS.

ELŐFIZETÉS:

Egész évre 8 frt. — Félévre 4 frt. — Negyedévre 2 frt.

SZERKESZTŐSÉG: BUDAPEST, VII., SZÖVETSÉG-U. 45.

hová a kéziratok és az előfizetések küldendőek.

Kéziratokat vissza nem küldünk.

— — — — — Megjelen havonta 2-szer. — — — — —

* Hirdetések felvételnek SZIGETHI EMIL kiadóhivatalában: *
VII., ÓVÓDA-UTCA 27.

A MŰVÉSZET ÉS A POLITIKA.

√x. Minekelőtte cikkünk tulajdonképeni tárgyára áttérnénk, hálás elismeréssel kell első sorban megemlékeznünk szeretett királyunk ama kegyes elhatározásáról, hogy a budavári Szt. György-téren lévő Hentzi-szobor helyére óhajtja elhelyeztetni az ERZSÉBET királyné szobrát.

A magyar király akaratát a magyar nemzet készséggel teljesíteni fogja: a királyné szobra ott fog állani, a hol ma a Hentzi-szobor áll.

Ezért a királyi óhajtásért az egész nemzet hódoló köszönetét nyilvánítja, mert a mi után a nemzet áhítozott közel 50 évig, most teljességbe ment: a Hentzi-szobor eltávolítatik.

A királyné szelleme, a ki annyira szeretete a magyar nemzetet, enyhíteni akarta azt a nagy fájdalmat, melyet halála a magyar nemzetnek okozott: és megörvendeztette a Hentzi-szobor eltávolításával.

Lebegjél felettünk és maradjál velünk Te királynénk szelleme és örködjél, — könyörödjél, hogy jó királyunk soká-soká éljen magyar nemzete közt és nyugalmasan uralkodhasson felette!

Hódolatunk eme őszinte nyilvánítása után áttérünk magára a szobor műemlékre és hivatásunkhoz képest szólunk róla művészeti szempontból, nem érintve azt a tényt, hogy a Hentzi-szobor helyén kell, hogy ERZSÉBET királyné szobra álljon.

Ehhez szó nem fér. Ennek meg kell lenni. Ehhez már szoborbizottság sem kell.

De szólunk igenis a szoborbizottságról: vajjon a magaslat színvonalán fog-e állani és bírja-e megmenteni a művészetet a cápa-politikától az előállott viszonyok között? és szólunk másodsorban

magáról arról a műemlékről, a melyet a nemzet emelni akart, s azt hisszük ma is emelni akar, ERZSÉBET királynéjának.

A Szent György-téren felállítandó szobor nagyszabású műemlék nem lesz, mert térhiánya miatt nem is lehet. E helyen más nem lehet, mint az, a mit PULSZKY ÁGOSTON kívánt: «szép, kis szobor», és lehet ez a «kis szobor» «baldachin alatt» is, a mint azt BENCÜR — minden monumentális gondolat háttérbe szorításával — festette magának. BENCÜR baldachinos ideáját, egyik takarékos tervező pedig azzal a rossz gondolattal toldotta meg, hogy a jelenlegi Szent György-téri alkotás maga is baldachinos...

Szóval ezen a téren felállítandó alkotás nem többé nagyszabású művészi feladat.

E helynek a kijelölése egy nagy politikai tény, mely előtt a művész háttérbe szorúl. E térnek a megválasztásánál le kell tenni a körzöt és az ecsetet, mert a szellemröptnek, a monumentális gondolatnak itt tere nincs: itt a tért lefoglalta a politika; — legfeljebb a vésőnek hagyott kis mozgást, hogy a konvencionális, mesterségszámba készülő munkáit végezze el egy sokfejű «szoborbíró bizottság» ellenőrzése mellett.

Hagyjuk tehát e munkánál a mi szobrászainkat. Végezzék feladatukat; kísérletezzenek az álló és a mellszoborral; mind a kettővel megnyerhetik — a szűk, kis téren — a zsűri tetszését. Modellálják a királynét különféle ruhában és csak a jellemzés miatt, alkossák meg a szobormintát a magyar királynéről is; de ez valószínűleg nem fogja megnyerni a zsűri tetszését. Mindegy. Szobrászaink haladjanak csak a már megszokott úton. Program van; nem kell senkinek törnie

a fejét, a nagyszerűn, az ideálison; — a többről úgyis — mint azt MIKSZÁTH lapja helyesen megírta előre — mindenről gondoskodni fog és mindent elvégez a «szobor-bíró bizottság».

És mert ez a zsűri mindenről fog gondoskodni a «szép, kis szobor» megcsinálásánál, mi szintén nem fogjuk háborgatni működésében és MIKSZÁTH-tal bezárjuk a lapot; hadd végezzék háborítatlanul munkájukat — a szobrászok az ő zsűrijükkel.

De az a zsűri, a mely isten kegyelméből megválasztotta magát intézőnek, utólagos szentesítést nyerhet, ha a «szép, kis szobor», jó vagy rossz kritizálásán kívül, más feladat megoldásának veti alá magát.

A nemzet nem engedi, hogy királynéját a politika elvigye.

A művészet pedig protestál az ellen, hogy az idealizmus a monumentalitást és a nagyszerűséget elnyelje a politika épen akkor, a mikor legelőnyösebben, legérzékeltjesebben érvényesülhet.

Az a kérdés merül fel, vajjon az a bizottság feladatának fogja-e tartani ennek az ügynek a szolgálatába állani? vagy pedig csak a szobrászok «szép, kis szobrának», mely a Szt. György-téren lesz felállítva, a megbíráásával, az alapzat elhelyezésével és hasonló kicsinyes dolgok elvégzésével elégszik meg?

Ha ez utóbbi eset áll be, akkor a MIKSZÁTH-féle zsűrik nivójára sülyed; ellenben pedig a magaslat színvonalán fog állani.

Ez a bizottság csak akkor fogja a nemzet helyeslését elérni, ha bátor, férfias és öntudatos elhatározással kimondja, hogy a budavári Szt. György-téren fel fogja állítani a királyné szobrát, de ezenkívül a magyar nemzet hálijának és szeretetének megörökítésére egy monumentális műemléket emeltet ERZSÉBET királynéjának. E célból hosszabb idejű pályázatot ír ki és szabad gondolkozást enged minden arra hivatott művésznek úgy a hely, valamint a műemlék megválasztására, illetve tervezésére.

Nem kell sem programot kiadni, sem pedig a műemlék leírását közölni, mert a művész csak akkor teremthet nagyszerűt, ha kezeit és gondolatmenetét meg nem kötjük. Szükség esetén a pályázatot másodszor, sőt harmadszor is lehet — és kell kiírni.

A bizottság tehát csak akkor fog fel-

adatának valóban megfelelni, ha a fentebbiekben vázoltakat teszi és csak így fogja a művészetet a rideg politika karmai közül kiszabadítani. Ha erre a magaslatra felemelkedni nem tud, akkor minden más ténykedése törpe marad és a művészetnek előnyére nem válik.

Hiába való az a tervezgetés is, hogy a miniszterelnöki palotát rombolják le és helyén parkot létesítve, a felállítandó királyné szobrát láthatóvá tegyék a pesti oldalról is. Hisz ekkor egy óriási arányú szobrot kellene felállítani, már pedig ilyennek helye a Szt. György-téren nincs, de másrészt az ilyen szoborral, a körülötte lévő nagy épületek versenyre szállnak és agyonnyomják nagy tömegeiknél fogva.

Ezen a téren tehát csak a «szép, kis szobor» állítható fel sikeresen. Minden más alkotás elhibázott lenne.

Másrészt pedig, épen ez indoknál fogva, nem szabad a magyar művészeket megfosztani az olyan alkalomtól, a minő nemzedékeken keresztül sem fog kinálkozni számukra, hogy lelkesedéssel és ihlettel versenyre szállhassanak.

Ha a művészetet pártolni akarjuk és valódi lendületet óhajtunk neki adni, akkor most itt az ideje és alkalma annak, hogy a felállítandó nagyszabású királyné műemlékét adjuk művészeinknek feladatul, a melyen éveken át hasznos tanulmányokat tehetnek s így szépet és nagyszerűt alkothatnak.

Ilyen feladat megoldása nemcsak a gyakorló művészeket fogja tevékenységre serkenteni, hanem a fiatal nemzedéket forrongásba hozva, magas röptű eszménységhez fogja felemelni. Az ilyen feladat megoldása képes művészi iskolákat teremteni — és sok, sok művészt nemes irányban felnevelni.

Ez a feladat pedig úgy oldandó meg, hogy a műemlék, természeténél fogva, első sorban építőművészeti megoldást igényel, a mely nem olyan könnyű, a minőnek első pillanatra látszik, mert sok és hosszú tanulmányt igényel nemcsak a hely, a tér megválasztásában, hanem a táj, a környezet helyes megismerésében s ahhoz való jó arányú alkalmazkodásában. Ez a munka hosszú tanulmányozást igényel s alapvető munkának nevezhető.

Utána következik a szobrász, mely nemcsak a főalakokkal kell, hogy remekeljen, hanem a műemléken alkalmazandó figurált dolgok kell, hogy mint mint-

darabok legyenek, a melyeken a mindenkori tanítványok tanulmányokat tehetnek és tanulás céljából azokat másolhassák.

Épen ugyanilyen művészi munkát kell a festőnek is végezni e műemléken, mely remek, kifogástalan — s így hosszú időt igénylő — kivitelben a műemlék valódi díszére szolgálni lesz hivatva s így maga a műemlék a művészvilágnak tanulási csarnokául fog szolgálni.

Igy fogjuk mi fel a többször említett

bizottság feladatát; hogy t. i. a Szt. György-téren felállítandó «szép, kis szobor» felállításával, kezdeményezze azonnal a nagy műemlék tervezésének az ügyét is.

E téren a bizottságot az egész nemzet üdvözölni fogja; ha pedig ezt nem teszi, akkor erről a bizottságról is azt fogják mondani, a mit az eddigi zsűrikről mindenki elmondott, hogy «agyonütötte az a zsűri a jó, nemes dolgot».

ÜDVÖS RENDELET.

Vz. WLASSICS GYULA vallás- és közoktatásügyi miniszter, az országos közoktatásügyi tanácshoz intézett legújabb rendeletével, mely által a magyar ifjuságnak eddig elhanyagolt művészeti nevelését kívánja megteremteni, ismét egy ággal gazdagította érdemeinek hervadhatlan babékoszorúját.

Annak idején valóságos megdöbbenést keltett, midőn a korszellem szövegét megértve, nem rettent vissza a vak előítélet és sértett önértékek nyílt és alattomos oppozíciójától, hanem a felelősség teljes súlyát magára vállalva, bátor szívvel szerzett érvényt legjobb meggyőződésének. Most talán osztatlanabb a lelkesedés, mely rendelete nyomán föllobban; azonban megvalósítása aligha ütközik kevesebb nehézségbe.

Akkor a szociális kérdések legégetőbbi két terelére a humánus megoldás ösvényére; most pedig fölveszi a harcot egy nagy dimenziójú defektus ellen, a melynek sorvasztó lehe pusztulással fenyegeti fiatal művészetünk reményteljes hajtságait. A minus ellen bajosabb küzdeni, mint a plus ellen; mert könnyebb valamit elpusztítani, mint újat teremteni, és a kultuszminiszternek fenkölt gondolkodásából származó elhatározása egyértelmű azzal, hogy a materializmus meddő talaján sarjadoztassa ki a szellemi élet legszebb virágait, a valódi műérzék által megelevenített műszereteket.

Egy szebb jövő sokat ígérő jeleit üdvözölhetjük e szokatlanul szép tényben, melyért a magyar kultúra minden igaz híve szívből fakadó köszönetet mond a miniszternek.

Azonban a mi életviszonyaink alapos ismerői nem élvezhetik zavartalanul eme örömet sem. A tapasztalás nagyon is rideg tényei lépten-nyomon arra oktatnak minket, hogy nálunk a szép, életre való eszmék arra a sorsra vannak kárhóztatva, hogy profánus kezek üssék agyon kérlelhetlenül. És épen a művészet az a védtelen territorium, a melytől senki fiát el nem tiltja semmiféle tilalomfa.

Annak idején tipikus alakunk volt az a csizmadia, a ki ott hagyta a kaptafát és beállt politizálni; most, miután Isten kegyelméből a csizmadiák mindnyájan politikusokká és diplomatákká lettek, a rossz műtermékek révén kívánnak jó politikát csinálni.

És ezen nem lehet csodálkozni, ha tekintetbe vesszük, hogy a művészet ügyeivel mikép disponáltak eddig az arra hivatott testületek is, azok a nagy című és még nagyobb képű «tanács»-ok, a kiknek mindnyájának «nagy vala a tudománya, de kevés volt a vágott dohánya». Ezek a derék urak féltékeny aggodalmassággal őrizkedtek attól, hogy legalább önmaguk előtt beismerjék, mikép lehetnek a világon olyan dolgok is, a melyeket nem lehet a klasszikus filológiából és az ő filozófiai készletükből leszármaztatni és hogy a pedagogia is oly befejezetlen tudomány, a melynek épen a művészetre vonatkozó részéhez értenek általában a legkevesebben.

Ha tehát a miniszter ama ismert állásponton szereplő fórumokra bizza szép eszméinek a gyakorlati pedagogiába való beleillesztését, ezek az eszmék is halva fognak megszületni. Ép ezért jogosult aggodalmunkból kifolyólag, bátorkodunk

azt az indítványt tenni: hogy ez alkalommal mellőzze a miniszter azokat a bizonyos «tanács»-okat és közvetlen rendelet alakjában adja át eszméit a társadalomnak.

Ezzel még korántsem akartuk azt mondani, hogy a vélemények szabad nyilvánulása gátoltassék meg épen egy messze kiható kulturális terv alapvető műveleténél és nem is táplálunk az iránt kétséget, hogy vannak olyan szakembereink, a kik szellemes, okos és célszerű javaslatokkal járulhatnak támogatásához, a mit tenniök hazafias kötelességük is diktál:

— hanem tegyék azt saját nevök alatt és elveikért vállaljanak felelősséget.

Mi csak a «tanácsok»-tól vonjuk meg bizalmunkat, a hol a legabszurdabb határozatok után, PILÁTUS példája szerint, egyenként mossák kezeiket, de a mellett évek hosszú sora alatt, úgyszólván kivont pallóssal őrzik pozíciójukat és gondoskodnak róla, hogy holmi új, idegen elemek által ne zavartassák meg szervezeti beléletük harmonikus kényelmét és az emberi kor legvégső határáig az övék maradjon az «ország, a hatalom és a dicsőség».

WLASSICS SZÓZATA.

(Y) A vallás- és közoktatásügyi miniszter rendelete foglalkoztat bennünket.

Oly édes remélni, és ébren álmokképet látni, azokon örvendeni — még ha tudjuk is, hogy azok csak álmok, az volt — az marad. De ha még hozzá meg van a remény, a kilátás, hogy ezen álmunkból valóság legyen, hogy tán már holnap, már holnapután testet öltvén láthatjuk, foghatjuk, élvezhetjük — mily kellemes az ilyen álommal foglalkozni!

WLASSICS miniszter rendelete a gyönyörűségesebnél gyönyörűsegebb dolgok egész sorozatát engedi remélni. Látjuk a tán már nem oly messze jövőben, az új magyar nevezéket megérteni, hogy a trikolor, zászló és három fenyőfarúd még nem művészi dekoráció; látjuk lelki szemünkkel az új, a jövő magyarját, a ki férfisorba lépven, házat épített magának és nem éri be azzal, hogy e ház oltalmat adjon eső, hó és szél ellen, kívülről pedig három gipszfej, meg egy lant, vagy egy bőség szarúja ékítse és ilyenképen elégítse ki gazdája esztetikai hajlamait; látjuk jövő századbeli véreinket, a kik megkövetelik, hogy művészi, fejlesztett művészi ízlésüknek megfelelően épült házaikat magyar iparos készítette, gyönyörű magyar butor ékítette; látjuk a magyar honleányt, a ki nem éri be azzal, hogy kortársaink, hogy az eredeti motívumú, de elparasztosodott, eldurvult magyar házi-ipar termékeket így elparasztosodva, eldurvulva szolgálilag lemásolja s azzal mindennapi, banális otthonát rikítóvá, nevetségessé is tegye,

hanem felismervén, megbecsülven a nagy kincset, a mely a magyar földön lakó nemzetiségek varrásaiban, himzéseiben rejlik, a gyönyörű finomságú, százezer változványban létező mintákból buzdúlva, művészi becsű, értékes tapetát, butorkelmét alkot; — látjuk a XX. századbeli építész, a ki a kapitalistának kijelenti: «Uram, én nem vagyok speciálista furcsaságokban; én önnek nem építetek ilyen fehér egereknek való «barokk-reneszánszrokoko-góth-bycantini» kalitkát; — én művész vagyok; én szépet, nemeset, szabadat alkotok»; — a ki a szép magyar női munkát alkalmazta a nemes arányú, műérzéssel emelt épületben; egy teremben ott díszleg a kalotaszegi-varrattos tapéta a legszebb selymekben hímezve, a második terem mennyezete valami gyönyörű tót csipke motívumát variálja, körüljátszsa, körülfonja; harmadik terem az ezer és ezer szebbnél-szebb bánáti, oláh varrásokot rejti, butorszövegeknek fölhasználva, perfekciónálva, diadalmasan odaszólván a XIX. századbeli hazajáró lelkeknek: «Ime, ti bárgyuk, ti barbárok! itt voltunk mindig mellettetek, de mert hazaiak voltunk, nem kellettünk, lenéztetek, megvettetek — pedig hajh! akkor is már mennyivel különbek voltunk a külföldi dolgoknál, csak nem volt szemetek, hogy minket meglássatok!»

Látom, hogy veszi át a magyar építőművész a nép kézi munkájából a százféle gyönyörű motívumot; profétai szemmel látom a XX. század vége felé a Gellért-hegy tetején magyar stílusban épült remek

Pantheont, nem körülfontva és kiteremtettéve szűrsuba sújtásokkal, mert hát, tetszik tudni: «az a magyar stílus», — de nemesen, egyszerűen, délcegen. És látom a művelt ízlésű, a művészi nevelésű publikumot, a mely örömmel legelteti szemét ezen a gyönyörű alkotáson, nem azért mert magyar, hanem mert szép és mert ő, a nagy közönség, föl tudja fogni, megérteni, élvezni ennek a remek alkotásnak remek voltát.

Válják testté az ige; kapjon el minket

is azon áramlat, a mely a képzőművészetnek az iparral, az ideálnak a gyakorlati étellel való társulását hozta létre másutt és fejlesztette az ízlést, az ipart, a művészeteket és ez által — mindent.

Ki tudja, ki fog még akkor élni közülünk, a kik igaz szívükből tudtunk örülni ennek a szózatnak, de mindenesetre azt kívánjuk őszintén, hogy WLASICS rendelete ne maradjon csak álom, hanem teremtsen az életben eredményeket.

ÉPÜLETEK ELTOLATÁSA.

Napirendre került az épületek eltolatásának az ügye különösen ama ténykörülmény által, hogy az amerikai szakemberek tényleg Budapestre érkeztek és maguk tették meg a kellő lépéseket esetleges ajánlataik beadására.

HORVÁTH GYULA hazánkfia és kartársunk érkezett meg SHEELER H. chikágói építész-mérnökkel.

HORVÁTH GYULA építész 16 évvel ezelőtt kiment Amerikába és ott kiváló építészeti prakszisa tett szert. Ő kiválólag tervezéssel foglalkozik, mivel Amerikában a tervezés inkompatibilis a vállalkozással. HORVÁTH kiváltképen hotelek és nagy bérházak tervezésével foglalkozik. Hogy minő építészeti stílusnak a követője? arra alig lehet feleletet adni, mert ő is úgy, mint valamennyi amerikai építész, kénytelen a gyakorlati, üzleti célokat szem előtt tartani tervezésénél, tekintet nélkül első sorban magára az építőművészetre.

HORVÁTH hazánkfiának köszönhetjük, hogy SHEELER mérnök reászánta magát Budapestre jönni. SHEELER cége nagy kiterjedt üzletet képvisel, mely 30 év óta egyedül és kiválólag épületek felemelésével és eltolatásával foglalkozik, és e célból állandóan száznál több munkást foglalkoztat, mely szám a teendők arányához képest hatszázra emelkedik. E cég által az eltolt nagy épületek közül, lapunk legközelebbi füzetében néhányat leábrázolva és magyarázattal ellátva közölni fogunk.

Ezt a SHEELER céget tehát HORVÁTH kartársunk addig kapacitálta, míg reá birta, hogy Budapestre jön és ha lehet,

ajánlatot tesz valamely épületek eltolatására; ha pedig ezt nem teheti, vagy ajánlatai ellenzésre talál, «megfordul és hazautazik». HORVÁTH hazánkfia különösen azért fáradozott buzgón az ügy körül, mert azt óhajtotta, hogy a kontinensen Budapest legyen az első, a hol nagy épületet eltolnak, s ő maga jött SHEELER-rel, hogy itt mint tanácsadója és útmutatója megismertesse az illetékes körökkel.

De nem is panaszkodhatnak amerikai vendégeink, mert mindenütt a legnagyobb előzékenységgel és érdeklődéssel fogadják. Eljövetelük után mindjárt másnapra bemutatatta őket HALMOS polgármesternek és HEUFFEL középítési igazgatónak BOBULA JÁNOS építész. Legközelebb pedig meglátogatják az alpolgármestereket és a tanácsnokokat, valamint a közmunkák vezető tagjait és az illető miniszteriumok képviselőit.

A polgármester úgy, valamint a középítési igazgató szívélyesen fogadták a távolból jött vendégeket és nagy érdeklődéssel hallgatták meg előadásukat, készséggel megigérvén, nekik rendelkezésükre bocsátani mindama adatokat, melyek alapján számításaikat megtehetik, mert ezektől a számításoktól függ, vajjon egyes épületek eltolatása pénzügyileg előnyös lesz-e? Ezekben a számításokon dolgoznak a nevezett szakemberek és az anyagok beszerzése szempontjából tanulmányozzák a helyi viszonyokat. Maga az eltolás semmiféle nehézségekbe nem ütközik és nagyon könnyen keresztülvihető. Bemutatták a «The United States Fidelity and Quaranty Co.»

négy millió dollárral rendelkező pénzügyi intézet levelét, mely az épületek egész értékét biztosítani fogja; egyben pedig kérték, hogy az intézet bonításáról akármely pénzügyi intézet útján információ szereztessek be.

A polgármester a legnagyobb előzékenységgel útbaigazítást adott nevezett szakférfiaknak esetleges ajánlataik megtételére s kijelentette, hogy a maga részéről örülne, ha a nagy közgazdasági horderejűnek mutató kezdeményezésük célhoz vezetne. A középítési igazgató is megígérte nekik, hogy a hivatalában található adatokkal támogatni fogja őket, mert ő is belátja ez ügy rendkívül nagy fontosságát. Fel kell említenünk még, hogy nevezett építészek Budapesten két ház felemelési és eltolási megbízást magánosoktól kapván, ezen munkálatok keresztülvitelén fognak első sorban fáradozni. De különösen azon fáradoznak és nagy súlyt fektetnek arra, hogy az eltolandó épületekre adassék meg az adómentesség épen úgy, mint már a lerombolás után felépítendő házakra. Ez irányban előterjesztést tettek a miniszteriumnak, és kérik, nem maguk, hanem az érdekelt felek számára az adómentességet, mint újonnan meghonosítandó üzletágra, a mely kedvezmény a tulajdonos javára esnék dacára annak, hogy ez új iparág meghonosítása nálunk, SHEELER cégnek több mint 300.000 forint berendezési költségébe kerülne.

Hogy vajjon mindezeket a dolgokat az amerikaiak az alatt a néhány hét alatt, míg itt időznek, kedvező eredményre vezethetik-e? nem tudjuk; de alig hisszük, mert nálunk az ügyeket oly gyorsan nem végzik el, mint Amerikában. S azért azt hisszük, hogy ők is legcélszerűbben tennék, ha üzleteiket itt valamely arra hivatott és képes céggel együttesen csinálni megkísérlenék.

Nálunk az ügyek olyan gyors elintézéséről, mint a minő Amerikában dívik, az embereknek fogalmuk sincs. Nálunk pl. akárminő kisebb épületre az engedélyt négy héten belül kikapni alig képzelhető. Chikágóban pedig akármily nagy épületre az építési engedélyt, a benyújtási napon kapják meg. Igen érdekes tudni, hogy ott az építési engedélyk kiadásával egyetlen ember, megfelelő segédszemélyzetével — foglalkozik és naponta, átlagos számítás szerint, 60 építési engedélyt ad ki. Megállapított szabályok szerint, — melye-

ket a tervezők pontosan be is tartanak — átnézi a terveket s azonnal ellátja aláírásával és ritkán esik meg, hogy a tervekre kifogás tételnek; de ha ez szükséges, akkor az illető tisztviselő, minden irka-firka mellőzésével, egyszerűen kék írónnal az engedélyezett tervre reáírja, mi a kifogás és minek kell eleget tenni. — És minthogy építési díj nem fizetetik, azonnal kiadják a folyamodónak az engedélyezett építési tervét, melylyel elmegy a pénztárhoz csak a célból, hogy az építésnél felhasználandó vízdíjat lefizesse. Bizonyos normatívák szerint itt előírják neki a vízdíjat s ő azt nyomban lefizeti és az engedélyezett tervével, a melyet reggel a hivatalba vitt, délután mehet a helyszínére — építeni.

Természetes, hogy mind ez csak ott lehetséges, hol a tisztviselők felelőség mellett maguk intézkednek, nem pedig mint nálunk, hol a sok hivatal, ellenőrzés és bizottság mellett, senki sem lehet felelős. De az amerikaiak gondoskodnak arról is, hogy a felelőség ne legyen illuzórus: A tisztviselők kötelesek biztosítékot tenni; pl. a polgármester 200.000 dollárt, körülbelül fél millió forint biztosítékot tesz le; — a pénztár főnöke, vagyis igazgató, a ki minden pénzbeszedésért felelős, négy millió dollárt, circa 10 millió forintnyi kauciót tesz le hivataloskodás idejére. Ő maga nevezi ki azután tisztviselőit, mert az övé a felelőség. — És ez így megy gradualiter annyira, hogy Amerikában nagy pénzügyi intézetek keletkeztek — csak magában Chikágóban van három ilyen — melyek semmi egyébbel nem foglalkoznak, csak biztosítékok nyújtásával olyanok számára, a kik képesek az igénybe veendő biztosítékokra hipotékát nyújtani.

Mindezekből látjuk, ha saját viszonyainkkal összehasonlítjuk, hogy mi a közgazdaság terén még csak a gyermek-kort éljük és fogalmunk sincs arról, hogy helyes elvek és helyes beosztás mellett, mily könnyen lehet keresletre szert tenni.

A mi viszonyaink, a mi embereink nehézkesek; a haszontalan és mindent előlő formák rigorózus követői; — s ezekkel az állapotokkal, az itt időző amerikai uraknak számolni kell és felvetni maguk elé azt a kérdést: vajjon lesz-e türelmük és kitartásuk a mi lassúságunkkal megküzdeni? mert ezeket a viszonyokat mi megváltoztatni még nem bírjuk és talán még igen hosszú idő fog elmúlni addig,

míg mi a közgazdászág terén mozgékonyabbak és gyors intézkedésűek leszünk. Nálunk meg az idő nem pénz. Nálunk a házakon nincsenek órák, mint az angoloknál; — legfeljebb egy-egy tornyon, a magasban, láthatatlanul van itt-ott az óra alkalmazásban, de az is rendszeresen rosszul jár, világos demonstrálásául annak, hogy mi az időt semmire sem becsüljük.

Az amerikaiaknál pedig az idő minden!

Azért az amerikai vendégeink éljék be magukat először ezekbe a mi viszonyainkba és első sorban mulassanak velünk, — mert nálunk lehet jól mulatni — és mulatozva dolgozzanak — s ez esetben azt hisszük, ha lassan is, de boldogulhatnak és a kitűzött célt elérhetik.

ÚJ ISKOLA-ÉPÜLET.

Irta: Z.

A VI-dik kerületi fő-reáliskola a Bulyovszky- és Szondy-utca 22. számú saroktelkén emelkedik és méretei által csak azért nem üt el szemsértően a szomszédos épületektől, mivel azok is már jóval meghaladták az eredetileg ehelyre szánt, inkább villaszerű, kertes épületek jellegét.

A fő-reáliskolának a Bulyovszky-utczára néző homlokzata vas-rácsossal elkerített előkerttel bír. Az alacsony lábazon nyugvó épület földszintje szintén alacsonynak és gyöngének mutatkozik a rája helyezett három emelet arányai miatt is. Nagy mértékben tetézi ezt a kedvezőtlen hatást a közepén helyet foglaló széles kapu, melynek felső részét záró köríve oly alacsony, hogy a szemlélőben önkénytelenül is a beomlás veszélyének gyanúját gerjeszti föl, a mi esztetikai szempontból már magában véve is hiba. Mert a szép, a szubjektív érzéseket célozza és ha valamely, a művészet körébe tartozó mű ezekkel jön ellentétbe, akkor egyéb különben reális jó tulajdonságai, mint a célszerűség, szilárdság stb. sem szolgálhatnak e tekintetben mentségeül.

A főhomlokzat nagy faltére a három gyöngén kiugró rizalit által van tagozva, miáltal függélyes irányban öt mezőre oszlik. A középső rizalit az emeletek többi ablakainak megfelelő, háromhárom, hármás ablakot befoglaló szélességgel bír, a tőle jobbra és balra eső falterek földszintjén hat egyszerű, az emeleteken pedig hét kettős ablak van alkalmazva, mindazáltal a közép csoportosítása mégsem jut a szükséges domináló érvényre. A földszinti ablakok

csúcsívesek, nem épen szerencsés kontrasztot eszközölvén az általuk még nyomottabbnak mutatkozó bejárat mellett. Az első és harmadik emelet kettős (a szélső rizalitokban hármás) ablakai fölül is derékszögűen záródnak, a középső rizalit — legfelső három ablakának kivételével, a melyek ismét csúcsívesek, — míg a második emelet szegment ablakai még ornamentális mellvédekkel is ellettek látva, hogy enyhítsék némileg azt a semmitmondó szellemtelenséget, mely erről a nagy épület-saltonról leásít a szemlélőre, a ki bizvást bérkaszárnynak, vagy gyári épületnek nézné, ha a keskeny főpárkány alatt aranyos betűk nem hirdetnék magasabb rendeltetését.

Tehát eme falak közt kellene egyebek mellett a szépnek elemeit, föltételeit is megismertetni azzal az ifjúsággal, a mely kiváltképp a reáliskolából megy át a műszaki pályára. Annyi azonban bizonyos, hogy a Bulyovszky-utcai főreáliskola tanulói onnan, a saját iskolájuk koncepciójában, nem valami klasszikus minta emlékét viendik magukkal.

Minden esetre a mérvadó elvek konzekvenciájára vall, hogy az épület falának burkoló anyaga is a kevés téglá mellett tulnyomóan vakolat, a mely közönséges, a legszebb formák értékét devalváló mivolta dacára, a legdrágább, mivel leginkább alája van vetve a pusztulás eshetőségeinek; tehát jól fölfogott finánciális érdekből sem kellene tanácsolni az illető laikus szakministernek, hogy ilyen látszatos takarékoskodásokhoz adja beleegyezését. A megboldogult TREFORT miniszter idejében ki

volt zárva. tapasztalata után, egyszer s mindenkorra a vakolat használata az állami épületeknél, mert bebizonyodott tény az, hogy a vakolt homlokzat a legdrágább és legrondább. Most is méltán elvárható

volna, hogy a házépítési szédelgések epidemikus lázában legalább az állami épületek reprezentálják a szoliditást és a jó ízlést célzó, komoly törekvést.

BELLINI CSALÁD.

Velencében a VIVARINIK-on kívül még egy másik család is kivált művészeti tehetségei által, a kik szerencsével versenyeztek amazokkal, a mennyiben tevékenységüket az új irányzat szelleméhez tudták alkalmazni. Eme család első szereplő tagja volt JACOPO BELLINI, a ki körülbelül 1400-ban született és Flórencben GENILE DA FABRIANO-nál kezdte meg tanulmányait. Az umbriai iskola befolyása — művei után ítélve — nem bírt rá nevezetesebb befolyással; azonban annál élénkítőbb lehetett a flórenci környezet, melyben a különböző művészeiben való rendkívüli tevékenységnek legalább is megfigyelője volt, bárha tehetségével nem bírta ama célokat megközelíteni.

Kevésszámú festményeinél jobban megismerteti tehetségét a londoni brit múzeum birtokában lévő könyv, mely szoborművek, természeti modellek után készült rajzokat, mithologiai és bibliai jelenetekre vonatkozó vázlatokat tartalmaz. Eme rajzok száma kilencvenkilenc s a címlapon következő felírás olvasható: «De mano di me Jacobo Bellino Veneto 1430 in Venetia». A természet utáni rajzokban nemcsak lovakat, szarvasokat, oroszlánokat, stb. használt mintául, hanem kiterjeszkedett az architektúrára, tájképekre, és genreszerű jelenetekre, valamint kosztümtanulmányokra. Az ó-testamentumból az ATYAISTEN alakját ADÁM és ÉVÁ-val ábrázolta, a mint engedelmességre inti őket, aztán a bűnbeesést és kiűzetést; DÁVID és GÓLIÁT történetét, JUDIT-ot HOLOFERNES-sel, SALAMON ítéletét; az új testamentumból az angyali üdvözlést, KRISZTUS születését, a keleti bölcseket, a templomi szertartást, a menekülést Egiptomba; a tizenkétéves JÉZUS-t a templomban, KRISZTUS keresztségét, a kanana-i menyegzőt, LÁZÁR föltámadását, a jeruzsálemi bevonulást, a megostoroztatást, megfeszítetést, föltámadást, stb.

Némely jelenetek többféleképp vannak megkomponálva és kivált relifstílusban. A mithologiai, jelenetek többnyire szarkofág domborművek másolatai. Nagysúlyt fektetett a távlati rövidülésekre. Eme kompozíciók némelyikét észrevehetőleg fölhasználta MANTEGNA; azonban nem csekély befolyással voltak saját fiaira.

BELLINI JACOPO-nak a velencei akadémia gyűjteményében lévő MADONNÁ-ja félalakban van festve. Két kézzel tartja a felöltötött gyermeket, mely bal lábát egy kőkorlátra helyezi s bal kezében almát tart, míg a néző felé tekintve, meglehetősen ügyetlen mozdulattal oszt áldást jobbjaival. MADONNA egy öreges modell után festett, közönséges arcú alak, semmitmondóan lesütött szemekkel, barnászöld köpenybe és barnászöld fejkendőbe burkolva.

A hússzín sárgás, a modellálás gyöngye, a körvonalak lágyak, a színek teljesek, azonban bágyadtak, a kezelés folyékony színekkel történt és síma.

A művész második képe a páduai Museo Comunale-ban van elhelyezve, eredetileg egy oltárkép predellája ként szerepelt és KRISZTUS-t a pokol előcsarnokában ábrázolja (mely kompozíció megegyezik a vázlatkönyvbeli tervvel). Nyílt, sívár hegyitájék keretében jelenik meg KRISZTUS-nak uszónadrágba öltötött alakja, hogy a keresztet ottan megerősítse, mely elől fekete ördögök szanaszét szaladnak, míg egyikök futtában a földön elterül. A hegy jobb oldalán tágas barlang látható, hol KRISZTUS vörös köpenybe burkoltan jelenik meg, bal kezében a keresztes zászlóval, míg kinyújtott jobbát az előtte térdelő agg ADÁM csókolja; mellette térdel ÉVA is, mögöttük pedig megváltásra várakozók csoportja tárja föl karjait. Az egész jelenet igen élénken és híven van ábrázolva, azonban annál gyöngébb a rajz, kivált a testarányok föltüntetésében. A hússzín vöröses barna,

a kivitel igen gondos és mindazáltal széles és biztos. A drapéria hosszú, szabad vonalakkal kezelve, eléggé érthető motívokból áll.

A Lago d'Isèo melletti Lovere-ben a CONTE TADINI házban van BELLINI JACOPO-nak egy aláírásával hitelesített, azonban erősen sérült állapotban lévő MADONNÁ-ja. A veronai püspöki palota sekrestyéjében lévő megfeszített KRISZTUS teljesen át van festve és mindazáltal láttatja az eredeti stíl komolyságát. Azonban még jobban föltünteteti a mester egyéniségét PAOLO CAGLIORI rézkarca, melyet JACOPO-nak 1436-ban a veronai dómban festett és 1759-ben levert és a kálváriát ábrázoló freszkójáról készített.

Eme mű egyszermind a műtörténelem legsajátságosabb következetlenségét képviseli. Hogy a XV-ik század közepe táján még FRIULI-ban, sőt Velencében sem volt észlelhető ama haladás hatása, melyet a művészet Toscánában már a század elején elért, még az sem oly föltűnő jelenség, mint ama körülmény, hogy BELLINI JACO, vállalkozván a veronai dóm freszkójának megfestésére, hogyan kerülhetett ki figyelmét ugyanakkor egy AVANZO-nak hasonló tárgyú, a S. Antonio kápolnájában lévő műve? És egyáltalán, hogy is volt lehetséges az ő művét amazé fölé helyezni? BELLINI csoportjai összefüggéstelenek, az egységes gondolat és hangulat híjával; ellenben AVANZO-nál a különböző érzelmek világosan és igazán vannak föltüntetve s annak a jellemző mozzanatokban való ürességével szemközt az életteljes motívok gazdagságával különbözik. BELLINI-nél JESZUS anyja a földön fekszik, miközben két nőalak abban látszik erőlködni, hogy fölemelje onnan, mellette két lovas van, egyik trombitál, a másik vezérpálcáját emeli. MAGDOLNA és

JÁNOS fájdalma inkább tüntetéssel, mint érzelemből nyilatkozik meg a magas feszület lábánál, melyet egy férfialak tart, mialatt a másik ügyetlen kalapácsütésekkel igyekszik a talajban megerősíteni. A bámuló tömeg igen közömbös, s az előre hajló emelt korú lovas, valószínűleg a római kapitány; a katonák sem igen árulnak el valamiféle funkciót.

Ugyanily bámulatot keltők a SQUARCIONE művei és befolyása, melyet még a nagy MANTEGNÁ-ra is gyakorolni képes volt, miután az már előbb BELLINI JACOPO-nak látszik híve lenni, miután annak vejévé lett. Azok részéről, a kik lelkesedő előítélettel ragaszkodtak az antik szobrászat mintáihoz s e mellett a művészet segéd-eszközeire, a perspektívára és törvényeire túlnyomó súlyt fektettek. — GIOTTO és követői, sőt az utánok következőinek sikerei túlhaladott álláspontot képeztek mindaddig, míg közülök emelkedett ki ama zseni, a ki fölismerte az eddig nem méltatott értékek becsét.

Ilyen tapasztalatokat különben a jelen kor is bőven produkál!

Ama hova-tovább uralomra jutó fölfogás, mely a művészetet a természet tanulmányozásra utalta, a festészetnek magasabbra értékelését, a tömegesebb produktivitást és tökéletesedést vonta maga után, a mikből kifolyólag anyagát is szélesebb körből merítette. A majdnem kizárólag vallásos tárgyú történelmi festészet ezentúl a város, vagy állam történelmi eseményeit is fölkarolta, sőt a nagyság, szerencse és jólét öntudatra emelkedésével örömmel ragadta meg ama mozzanatok, a melyek révén az arckép-festés is kifejlődést nyert. Eme szerencsés korszak művészei között az első volt BELLINI JACOBUS idősebb fia, a kit mestere emlékére GENTILE-nek kereszteltetett.

GENTILE BELLINI.

Fivérével együttatyjától tanult és velük együtt működött 1459-ben Páduában a S. Agostino templom GALLA MELATTA kápolnájában az oltárkép kivitelén. — A GENTILE tehetségére vonatkozó legkorábbi vélemények igen eltérők. Míg némelyek őt szellemtelennek tartották és ARIOSTO ORLANDO FURIOSO című művében kortársainak emlegetésénél mellőzi nevét, mások

magasztalják. Így FRANCESCO NEGRO LOREDANO dózsének ajánlott művében, a «Periarchon»-ban «naturae minister»-nek nevezi, a ki nem csupán a várost, hanem az egész országot fölékesíté műveivel.

Legelső önálló kivitelű műve a Szt. Márk templom orgonája ajtajának festményei, melyek, bár elhalványult és sérült állapotban, azonban még láthatók.

Ezek SZT. MÁRK, TEODORUS, JEROMOS és FERENC óriási méretű, erélyes, — formákban ugyan nem szép, méreteikben nem is pontos, mindazáltal a Páduá-ban legujabban tanult távlati ismeretek alapján szerkesztett kiváló alakjai.

Miután a művészet meglelte útját a templomból a házba, a nyilvánosságból a magánéletbe, gyakran előfordult, hogy vallásos egyének a MADONNA, vagy más szentek képeit házi ájtatosságaik céljaira és ezzel együtt a maguk arcképét is a vászonra festették, mely alkalommal a művész kerülő úton érte el tulajdonképeni célját.

Az ilyenmű legkorábbi festmények egyike a berlini múzeum tulajdonában van, az eredeti keretben, a megrendelőnek és feleségének, a kik összekulcsolt kezekkel fogadják a kis KRISZTUS áldását, — a kezek kivételével jói és jellemzően rajzolt arcképei.

GENTILE csakhamar hivatásának öntudatára ébredt, miről a világ is tudomást szerzett, minek folytán rövid idő alatt nagy számban kellett arcképeket festenie, melyeknek jellemző fölfogására, finom rajzára és síma kezelésére nagy gondot fordított, a nélkül, hogy a körvonalak keménységét és a színezés monoton szárazságát idővel sikerült volna leküzdenie. Eme alkotásai között az említetten kívül legkiválóbbak Velencében a CORRER-múzeumban egy dózse arcképe, valamint saját és fivérének arcképe Párisban a Louvre-ban.

GENTILE nevének még nagyobb dicsőséget szerzett egy esemény, a melynek hitelességét ha nem igazolná kortársa, hajlandók lehetnénk ama adomák közé sorozni, a melyekkel a művészek életrajzának érdekességét fokozni szokták. Azonban a velencei FRANCESCO NEGRO, a már említett Periarchoon című művében, melynek pergament kézírata is megvan, a következőket mondja: hogy GENTILE a «török császár» kívánságára, a szenátus beleegyezésével BYZANC-ba küldetett, a hol tehetsége által, a velencei vér magas jelentményét és kivált a velencei festészetet bámulatraméltó módon juttatván érvényre, lovagi rangra emelve és gazdagon megjutalmazva, tért vissza hazájába. Ezt az eseményt, még körülményesebben írja le egy velencei krónika, MARINO SANUDO 1479-ben.

Mindazáltal valószínűtlen a dolog, ha tekintetbe vesszük, hogy épen eme időtájt

Velence hadakozásban volt a törökökkel és békekötés fejében kénytelen volt Scutari-t, Lemnos-t, Negroponte-t és Mainá-t azoknak átengedi és tetemes évi adót fizetni, a kik bizonynyal a művészetnél kevésbbé ideális értékek iránt tartották fenn igényeiket. A további erre vonatkozó hírek szerint a szultánt és feleségét is lefesté, a mi annyiban is kétséges, mivel ez a korán tilalmába ütköző cselekmény lett volna, mire nézve épen az állam és vallás legfőbb feje nem emancipálhatja magát. Tényleg Konstantinápolyban semmi nyoma nincs eme műveknek. De miután festett olyan képeket, melyeken a törökök is szerepelnek, úgy bizonynyal pusztán látásból származó emlékezet nyomán készíté azokat, a nélkül, hogy az illetők modelt ültek volna neki. Ilyen a Louvre-ban lévő festmény, mely egy velencei követnek a nagyvezérnél történt kihallgatását ábrázolja, mely mű már XIV. LAJOS gyűjteményében szerepelt és először ANTONIO BADILE-nak, VERONESE mesterének, később GIOVANNI BELLINI-nek tulajdonítják, míg legutóbb viseli GENTILE nevét.

Azonban még MORELLI is azt állítja, hogy GENTILE egy medáljonra a szultán arcképét festette meg, a mely mű Angliában Mr. LAYARD tulajdonában van s egy élteesebb török férfit ábrázol bundában öltözve, nagy vörös-fehér turbánnal és sajtószerűen keleties reneszánsz keretbe foglalva. A mellékelt okmány szerint ez MAHOMET arcképe lenne.

MORELLI még azt is állítja, hogy GENTILE Konstantinápolyi tartózkodása alatt még a THEODOSIANUS oszlop relifjeit is lerajzolta, mely rajzok még 1800-ban a párisi művészeti akadémia tulajdonában voltak, azonban az eredeti lapok elvesztek.

Konstantinápolyból visszatérve, GENTILE ismét munkába vette megkezdett föladatát, a nagy tanácsterem kifestését, mit időközben fivére folytatott. E mű több nagy képen tárgyalta BARBAROSSA császár és SÁNDOR pápa történetét; 1577-ben, a nagy tűzvész alkalmával valamennyi tönkrement. Ez időből származik egy MADONNA kép is, mely legutóbb Londonban CASTLAKE nevű festő tulajdonában volt.

GENTILE-nek leghozzáférhetőbb s azért legismertebb művei a velencei akadémiában lévő három, nagy alakokban gazdag festmény, melynek tárgyát Velence lokális történetéből meríté és kivált művelődés-történeti szempontból nevezetes. Az egyik

képen a templomban egy beteg gyógyul meg KRISZTUS keresztjének szilánkjától. A másikon a Szt. MÁRK-téren tartott körmenet látható, a hol ugyan ama ereklye dicsőíttetik. A harmadik képen az ereklye a csatornába esik és hosszas keresés után az ANDREA VENDRAMIN szerzetesek gvardiánja által megtaláltatik.

Már a kép arányaihoz mért nagy tömeg alakjainak kicsinysége is gátolja a nagyobb-szerű hatás érvényesülését; a jelenet illusztrálásában pedig oly híven ragaszkodik a szemtanu krónikaszerű részletességéhez, hogy a látottak minden mozzanatát egy-értékűen fogja föl, minélfogva nem csupán ama 1495-ből való velencei templom belsejét és a MÁRK-tért és Rialto-t mutatja be korhűen, hanem valóságos divatképet nyújt az illető egyházi és világi mindkét nembeli uraságok, valamint szegény sorsúak viseletéről, a miben a művésznek tulajdonképeni tehetsége érvényesül. Hasonló fölfogású és kivitelű a milánói Brera-gyűjtemény Szt. MÁRKUS a. A kompozícióban a nyilvános téren egy tribün áll, melyen a szent, nemes, de édeskésen és szentimentálisan néző szemekkel fölpillantva, foglal helyet, miközben félig elfátyolozott török nőkből és mögöttük álló török férfiakból alakult csoport-

nak prédikál, a kikhez még három sorban velencei polgárok is csatlakoznak. Közülök egy alak a gyorsiró szerepében ülve leírja a prédikációt. E mű is a művészi koncepció és költői lendület teljes híjával van; azonban annál gondosabban készültek a részletek.

Ez volt GENTILE utolsó műve, melynek befejezésével végrendeletileg fivérét bízta meg ama kikötéssel, hogy cserében atyjok vázlatkönyvét ő bírja.

A művészetek fejlődésének történetében a legmeglepőbb kivételekhez tartozik, hogy a tanítvány más irányra lép át, mint a minőt mesterének haladása jelölt ki számára, kivált ha e viszony még szorosabb jelleggel bírt a vér szerinti kötelek által is.

Midőn GENTILE egyéniségét az atyjától elütő irányban látjuk megnyilatkozni, úgy eme önállóság annál lényegesebb horderevvel bír öcscsénél, GIOVANNI-nál, a mennyiben egy hatalmas tehetség, egy nagy alkotó erő által nyer érvényesülést, a mi rövid idő alatt — kevésbé hajlamai és hangulata, mint inkább az őt befolyásoló körülmények hullámszásai következtében — oly elv megpendítésére indította, hogy ez által a nagy fényes velencei festő-iskola megalkotója és vezetőjévé vált.

VEGYESEK.

Az ERZSÉBET KIRÁLYNÉ szoborbizottság tagjai, a kiket a képviselőház és a főrendiház, Isten kegyelméből adott jogánál fogva, kiküldött a következők: BÁRÓ ATZÉL BÉLA, gróf ANDRÁSSY TIVADAR, gróf BÁNFFY GYÖRGY, BENCZUR GYULA, BEÖTHY ZSOLT, BERZEVICZY ALBERT, BRODY ZSIGMOND, BUBICS ZSIGMOND, gróf CSÁKY ALBIN, gróf CSEKONICS ENDRE, DEDOVICS GYÖRGY, GYULAI PÁL, HALMOS JÁNOS, báró HARKÁNYI FRIGYES, HAUZSMANN ALAJOS, JÓKAI MÓR, HOCK JÁNOS, gróf KARÁTSONYI JENŐ, gróf KÁROLYI TIBOR, gróf KEGLEVICH ISTVÁN, báró LIPTHAY BÉLA, LOTZ KÁROLY, MÁRKUS JÓZSEF, RÁKOSI JENŐ, RÁTH GYÖRGY, RÁTKAY LÁSZLÓ, ROSKOVICS IGNÁC, SZINNYEY-MERSE PÁL, STEINDL IMRE, SZILÁGYI DEZSŐ, THALY KÁLMÁN, TISZA KÁLMÁN és TARKOVICH JÓZSEF, gróf ifj. ZICHY JÁNOS és gróf ZICHY JENŐ; dr. HAZAY ISTVÁN miniszteri segédtitkár mint jegyző.

A végrehajtó bizottság tagjaivá ezek lettek: Gróf ANDRÁSSY TIVADAR, HALMOS JÁNOS, HAUZSMANN ALAJOS, gróf KEGLEVICH ISTVÁN, LOTZ KÁROLY, RÁKOSI JENŐ és SZINNYEY-MERSE PÁL. A végrehajtó bizottság elnöke RÁTH GYÖRGY lett.

PALLÉROK KÉPESÍTÉSÉRE vonatkozólag az «építőmester képzettség megvizsgálására szervezett országos bizottság» terjedelmes emlékiratot dolgozott ki és elfogadott, melyet a kereskedelemügyi minisztériumhoz beterjeszteni határozta.

MAGYAR MŰVÉSZ SIKERE AMERIKÁBAN. Az Északamerikai Egyesült-Államok az 1900. párisi világkiállítás alkalmából, viszonzásul a franciák által a newyorki kikötőben felállított szabadságszoborért a LAFAYETTE szobrát fogják ajándékba adni a francia

nemzetnek. Az Egyesült-Allamok kormánya erre a szoborra egy millió frankot szavazott meg. A beérkezett szoborpályázatok fölött most döntött a zsűri és az első díjat ROUCH JAMES amerikai szobrász és HERZ ARTHUR chikagói, magyar építész tervének ítélte oda, melyet elfogadott a kivitelre is.

AZ ÚJ KÖZPONTI SZEGÉNYHÁZ építésére a fővárosi mérnöki hivatal a Jászberényi-út mellett fekvő nyolc hold nagyságu városi telket hozott javaslatba. Az új központi szegényház telep építési költségei 1,000.000 forinttal vannak előirányozva. A jelenlegi szegényház épületet és telkét a főváros értékesíteni fogja.

ÚJ KISDEDÓVÓDÁT építenek a Ferencvárosban. E célra a IX. ker. első iskolaszék a Mátyás-utcában fekvő több rendbeli telket hozott javaslatba.

AZ ESKÜTÉRI HID KÖRNYÉKÉNEK SZABÁLYOZÁSÁRA a közmunkák tanácsa megállapította a programot. E szerint a szabályozási munkálatokat 1899-től 1901-ig fogják teljesíteni mintegy 500.000 frt költséggel.

JÁRÁSBIRÓSÁGI ÉPÜLETET építenek Igalon, Somogy vármegyében, 26.403 frt költséggel.

TÖRVÉNYKEZÉSI ÉPÜLETEK létesítése. Az igazságügyi kormány a jövő évben nagyobb szabásu építkezést fog kifejteni, hogy az egyes törvényszékeknek és k. járásbiróságoknak méltó hajlékot emeljen. A megállapított program és a részben elkészült tervek szerint, új törvénykezési épületek és fogházak épülnek a következő városokban: Sátoralja-Ujhelyen, Nyitrán, Brassóban, Kolozsvárott, Lőcsén, és Lugoson. Új járásbirósági épületeket emelnek, illetve a meglévő épületeket kibővítik: Szegeden, Veszprémben, Csík-Szeredán, Szilágy-Csehiben, Szamosujvárott, Segesvárott, Nagy-Bányán, Huszton, Hódmező-Vásárhelyen és Fogarason.

PÁLYÁZATOK.

YBL PÁLYÁZATA. Tervezendő egy 8⁰⁰ m. széles és 11⁰⁰ m. mély, a földszinten s az első emeleten átmenő «Hall», a földszintről az emeletre menő s feltétlenül a kikötött területen elhelyezett belső lépcsővel, a bejárással szemben fekvő oldalon pedig az emeleten egy folyosószerű összeköttetéssel. A bejárás a 8⁰⁰ méteres külső falban van, a többi falak belső falak. A többi részlet, valamint emeleti magasságok, a Hall teljes magassága, a földszinti padlók esetleges váltakozó magasságai, az ajtók és ablakok elhelyezése, illetőleg alkalmazása, végre a kiképzés stílusa és anyaga teljesen a tervezőre bízatik. Kivántatik a 4 oldalfal, valamint a menyezet és padló nézete 1:20 mértékben. Pályadíj az Ybl-érem. A tervek jeligével s jeligés levéllel ellátva 1899. évi januárius 30-án esti 6-óráig a «M. M. és Építész-Egylet» titkárságának nyújtandók be. A bíráló bizottság tagjai: CZIGLER GYÖZÖ, FITTLER KAMILL és LECHNER ÖDÖN.

PÁLYÁZAT SZINHÁZRA. A «Die Kunst unserer Zeit» című német folyóiratban olvassuk, hogy Kölnben új városi színházat akarnak építtetni, a melynek tervére szűkebbkörű nemzetközi pályázatot hirdetnek. A pályázatba német, svájci, magyar és osztrák művészek vehetnek részt. Összesen három díj van, az első 3500, a második 2500 és a harmadik 1000 márka.

ÉRDEKES PÁLYÁZAT. Hogy a porosz kultuszminiszter mily szeretettel foglalkozik a német művészet ügyével, kitűnik abból is, hogy nemrég pályázatot hirdetett egy keresztelési éremre vagy plakett-re, mely szülők vagy rokonok számára alkalmas emlékül szolgáljon a családban született gyermekek kereszteléséről. Az első díj 2000 márka, ezenkívül van még 3000 márka, mely a bíráló bizottság tetszése szerint, megosztható a pályázatban résztvett kiválóbb művek művészei közt. — A pályázatban csak porosz születésű, vagy Poroszország határain belül élő, művészek vehetnek részt.

A vonatok **INDULÁSA** Budapestről.

Érvényes 1898. október hó 1-től.

A vonatok **ÉRKEZÉSE** Budapestre

Érvényes 1898. október hó 1-től.

A keleti pályaudvarról				A nyugoti pályaudvarról				A keleti pályaudvarra				A nyugoti pályaudvarra			
óra	perc	vonat neve	délelőtt	óra	perc	vonat neve	délelőtt	óra	perc	vonat neve	délelőtt	óra	perc	vonat neve	délelőtt
12 20		k. e. v.	Konstantinápoly ¹	12 00		k. e. v.	Konstantinápoly ¹	12 10		k. e. v.	London, Páris, Bécs ¹	12 50		k. e. v.	Konstantinápoly ⁷
12 40		>	Bécs, Páris, London ²	1 00		>	Bécs, Páris, London ⁶	12 30		>	Konstantinápoly ²	5 30		ost.e.v.	Konstantinápoly ⁸
6 25		v.-v.	N.-Kanizsa	5 30		sz. v.	Dunakesz ¹¹	5 00		t.szsz.	Arad	5 40		sz.-v.	Palota-Ujpest
6 45		gy. v.	Gyfehérvár-Nszeben	5 55		>	Palota-Ujpest ¹⁰	5 20		v.-v.	Ruttka	6 35		>	Palota-Ujpest ¹¹
6 50		sz. v.	Bécs, Grác	6 10		ost.e.v.	Bécs, Ostende ⁷	5 45		sz.-v.	M.-Sziget	6 45		>	Szolnok, Czegléd
7 10		gy. v.	Kassa, Munkács	6 30		sz. v.	Esztergom	6 10		>	Brassó, Arad	6 55		>	Zsolna, Berlin
7 15		>	Zágráb, Fiume, Róma	6 40		>	Czegléd, Szolnok	6 15		t.szsz.	Bicske	7 15		>	Verciorova
7 30		>	Ruttka, Berlin	6 50		>	Palota-Ujpest	6 35		sz.-v.	Lemberg, Miskolcz	7 25		>	Esztergom
7 35		sz. v.	Belgrád, Bród, N.-Kanizsa	6 55		v. v.	Lajos-Mizse	6 40		>	Bécs, Sopron	7 35		>	Palota-Ujpest
7 50		>	Kassa, Poprád-Felka	7 35		gy.-v.	Zsolna, Berlin	7 05		>	Belgrád, Bród	7 45		>	Bécs
8 00		>	Zágráb, Fiume, Pécs	8 05		>	Bécs	7 10		>	Brassó, Kolozsvár	7 55		v.v.	Lajos-Mizse
8 10		>	Arad, Brassó	8 15		gy.-v.	Temesvár, Orsova	7 30		>	Hatvan	8 20		sz.-v.	Párkány-Nána
8 30		>	Kolozsvár, Brassó	8 30		sz.-v.	Temesvár	7 35		>	Grác, Fehring	8 5		>	Czegléd
8 50		gy. v.	Bécs, Grác	9 05		>	Palota-Ujpest	7 50		gy.-v.	Bukarest, Brassó	10 10		>	Palota-Ujpest
8 50		sz. v.	Munkács, M.-Sziget	9 15		>	Bécs	7 55		v.v.	Paks, Adony, Szabolcs	10 55		>	Érsekujvár
9 15		>	M.-Sziget, Stanislaw	délután				8 15		sz.-v.	Kassa, P.-Felka	11 05		>	Szeged
9 35		>	Ruttka, Berlin	délután				8 20		>	Fiume, Zágráb, Eszék	délután			
10 30		v.-v.	Budafok ⁴	12 05		sz.-v.	Czegléd, Szolnok	8 40		gy.-v.	Fiume,	délután			
délután				12 15		>	Palota-Ujpest	8 45		sz.-v.	Hatvan ⁴	12 55		sz.-v.	Palota-Ujpest ¹²
12 16		sz.-v.	Bicske ³	12 25		>	Nagy-Maros	9 15		>	Szolnok	1 25		gy.-v.	Bukarest
12 35		>	Hatvan	1 05		>	Palota-Ujpest ¹²	9 25		>	Győr, Szfehérvár	1 40		sz.-v.	Palota-Ujpest
1 45		gy.-v.	Fehring, Grác	1 25		>	Pilis-Csaba ⁹	10 15		>	Triest, Fiume	1 50		gy.-v.	Bécs, Páris
1 55		>	Arad, Kolozsvár	1 45		gy.-v.	Bécs, Páris	10 30		>	Szabadka	3 00		sz.-v.	Palota-Ujpest
2 20		>	Bécs, Páris	2 20		sz.-v.	Palota-Ujpest	10 35		>	Ruttka, Fülel	3 10		>	Lajos-Mizse
2 30		sz.-v.	Bicske	2 30		gy.-v.	Bukarest	délután				3 55		>	Nagy-Maros
2 35		gy.-v.	Kassa, Lawoczne, Lemberg	2 35		sz.-v.	Érsekujvár	12 20		v.-v.	Budafok ³	4 05		>	Szolnok, Czegléd
2 40		>	Konstantinápoly	2 40		>	Esztergom	12 25		sz.-v.	Hatvan	4 40		>	Esztergom
2 45		sz.-v.	Hatvan	2 45		>	Lajos-Mizse	12 50		gy.-v.	Berlin, Ruttka	5 45		>	Palota-Ujpest
2 55		>	Szolnok	3 05		>	Czegléd, Szolnok	1 05		>	Konstantinápoly	6 55		>	Bécs
3 00		gy.-v.	Zágráb, Fiume, Eszék	4 05		>	Palota-Ujpest	1 25		>	Gyékényes, Pécs	6 50		>	Temesvár
3 20		v.-v.	Adony-Szabolcs, Paks	4 25		>	Szeged	1 30		>	Lemberg, Kassa	7 00		>	Palota-Ujpest
3 45		gy.-v.	Ruttka, Berlin	4 35		>	Nagy-Maros	1 45		>	London, Páris, Bécs	7 40		gy.-v.	Orsova, Temesvár
4 00		sz.-v.	Szabadka	6 10		>	Palota-Ujpest	1 50		>	Kolozsvár, Arad	8 15		sz.-v.	Pilis-Csaba ¹⁰
4 30		>	Győr, Szfehérvár	6 30		>	Párkány-Nána	2 05		>	Grác, Fehring	8 30		>	Nagy-Maros
5 20		>	Fülel, Ruttka	7 00		>	Verciorova	4 55		sz.-v.	Bicske ⁵	8 40		>	Palota-Ujpest
5 45		>	Kolozsvár, Brassó	7 10		v.-v.	Esztergom	5 55		>	Hatvan	8 50		gy.-v.	Bécs
6 25		>	Hatvan	7 20		>	Lajos-Mizse	6 20		>	Brassó, Kolozsvár	9 20		>	Zsolna, Berlin
7 05		>	M.-Sziget, Stanislaw	7 55		sz.-v.	Palota-Ujpest	6 50		v.v.	Győr	9 30		v. v.	Esztergom
7 35		>	N.-Kanizsa, Triest	9 35		>	Bécs	7 15		gy.-v.	Bécs, Grác	9 55		ost.e.v.	Bécs, Ostende ⁹
8 00		>	Kassa, Poprád-Felka	10 15		ost.e.v.	Konstantinápoly ⁸	7 20		sz.-v.	Brassó, Arad	10 5		sz.-v.	Szolnok, Czegléd
8 30		>	Zágráb, Fiume, Eszék	10 35		sz.-v.	Szeged, Temesvár	7 35		>	Belgrád, Eszék	11 00		v.-v.	Lajos-Mizse
8 40		>	Ungvár, Lemberg	10 45		>	Zsolna, Berlin	7 45		>	Berlin, Ruttka, Szereres	11 50		k.e.v.	London, Páris, Bécs ⁶
9 10		t.szsz.	Bicske	Közlekedik :				8 00		>	Fiume, Zágráb, Pécs	Közlekedik :			
9 15		gy.-v.	Kolozsvár, Bukarest	¹ kedden és pénteken. — ² szerdán és szombat. — ³ bez. nov. 15-ig. — ⁴ csak a hajózás szünete alatt. — ⁵ minden vasárnap. — ⁶ minden csütörtökön. — ⁷ minden hétfőn. — ⁸ minden szerdán. — ⁹ ünnep- és vasárnap bez. nov. 20-ig. — ¹⁰ bez. márc. 31-ig. — ¹¹ ápril. 1-től. — ¹² ünnep- és vasárnap.				8 10		>	Stanislaw, M.-Sziget	¹ kedden és pént. kon. — ² szerdán és sz. mbat. — ³ csak a hajózás szünete alatt. — ⁴ bez. okt. 15-ig. — ⁵ bez. november 15-ig. — ⁶ minden szombat. — ⁷ minden csütörtökön. — ⁸ minden hétfőn. — ⁹ minden szerdán. — ¹⁰ ünnep- és vasár nap bez. nov. 20-ig. — ¹¹ ápr. 1-től Duna es-től is közlekedik. — ¹² ünnep- és vasárnap.			
9 30		sz.-v.	Pécs, Eszék, Bród	Közlekedik :				8 35		gy.-v.	Róma, Fiume, Zágráb	Közlekedik :			
9 55		>	Fehring, Grác	Közlekedik :				8 40		sz.-v.	Munkács, M.-Sziget	Közlekedik :			
10 00		>	Arad, Brassó	Közlekedik :				9 05		>	Kassa, P.-Felka	Közlekedik :			
10 20		>	Belgrád, Eszék, Bród	Közlekedik :				9 20		>	Bécs, Grác	Közlekedik :			
10 45		sz.-v.	Bécs	Közlekedik :				9 25		gy.-v.	Berlin, Ruttka	Közlekedik :			
11 00		v.-v.	Ruttka, Miskolcz	Közlekedik :				9 40		>	Nszeben, Gyfehérvár	Közlekedik :			
délután				Közlekedik :				9 45		sz.-v.	Triest, Fiume	Közlekedik :			
délután				Közlekedik :				10 00		gy.-v.	Munkács Kassa	Közlekedik :			

KNÜTH KÁROLY

mérnök és gyáros

BUDAPESTEN, VII., Garay-utca 6—8. sz.

Jótállás mellett elvállal:

**gáz- és vízvezetési berendezéseket,
klosetek és csatornázások,**

bármely rendszerű **központi** és **helyi fűtés** és **szellőztetések,**
szivattyúk, vizerőművi gépek,

gőz, mosó, főző és konyhaszűrő, fertőtelenítő, szárító és fürdőberendezések és gőzfürdő
készítését városok, kastélyok, gyárak, bérházak stb. számára.

Vállalkozik: egészségügyi berendezések tervezésére és készítésére.

Tervek és költségvetések készséggel készíttetnek.

DUSAN FELSZERELT KŐAGYAGCSŐ RAKTÁRA.

Hirdetések

az

„ÉPÍTÉSZETI SZEMLE”

számára felvétetnek a kiadó hivatalban

== B U D A P E S T, ==

VII. ker., Óvoda-utca 27. szám alatt.

35361 sz.

I.

Magyar királyi államvasutak
Budapest-balparti üzletvezetőség.

Pályázati hirdetés.

A vonalainkon 1899. évben, esetleg a következő 1900. és 1901. évben szükségrendő különféle pályafentartási fák szállítását biztosítani óhajtván, azok szállítására nyilvános pályázatot hirdetünk.

Az ajánlatok f. évi november hó 19-ig az üzletvezetőségünk-nél (Teréz-körút 62. sz. I. em. 5.), a bánatpénz pedig ugyanott a gyűjtőpénztárnál november hó 18-ig teendő le.

A részletes pályázati feltételek, nemkülönben a megközelítőleg szükséges mennyiségekről szerkesztett jegyzékek s ajánlati űrlapok általános osztályunkban (Teréz-körút 61. sz. I. em. 8. sz. alatt), valamint az összes kereskedelmi és iparkamaráknál megtekinthetők és ugyanott megszerezhetők.

Budapest, 1898. évi október havában.

Az üzletvezetőség.

(Utánnymás nem díjazatik.)

TELEFON 59-07.

TELEFON 59-07.

Könyvkötészet * * * *

* * * * Tömöntöde

WERBÖCZY

* könyvnyomda

részv.-társ.

IV. ker., Vármegye-utca 11-13. sz.

saját házában.

Ajánlja

folypóratok, művek, napilapok, árjegyzékek, falragaszok
és minden e szakmába vágó munkák pontos elkészítését.

*Szines falragaszok elkészítését és minden egyéb lithographiai
munkát is elvállalunk.*

Vidéki megrendelések a legpontosabban és legjutányosabb árak mellett
eszközöltetnek.